

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 133/02-67

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Juraja Babjaka a Eduarda Báránaya na neverejnom zasadnutí konanom 3. decembra 2002 vo veci sťažnosti Š. T., trvale bytom S., prechodne bytom P., toho času v Ústave na výkon trestu odňatia slobody R., zastúpeného advokátom JUDr. M. L., L. M., pre namietané porušenia práv podľa čl. 17 ods. 2, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 a ods. 3 písm. b) a c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní Okresného súdu vo Svidníku vedenom pod sp. zn. 3 T 110/01 takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd vo Svidníku v konaní vedenom proti Š. T. ako proti ušlému pod sp. zn. 3 T 110/01 a rozsudkom č. k. 3 T 110/01-53 zo 14. januára 2002 p o r u š i l jeho práva podľa čl. 17 ods. 2, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 a ods. 3 písm. b) a c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Rozsudok Okresného súdu vo Svidníku č. k. 3 T 110/01-53 zo 14. januára 2002 z r u š u j e, vec v r a c i a tomuto súdu, aby v nej znovu konal a rozhodol, a p r i k a z u j e mu, aby Š. T. z výkonu uloženého nepodmienečného trestu odňatia slobody neodkladne prepustil na slobodu.

3. Š. T. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd vo Svidníku p o v i n n ý vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky ukladá zaplatiť trovy právneho zastúpenia Š. T. v sume 20 720 Sk (slovom dvadsaťtisíc sedemstodvadsať slovenských korún) advokátovi JUDr. M. L., Advokátska kancelária, L. M.

5. Okresný súd vo Svidníku je p o v i n n ý uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia Š. T. v sume 20 720 Sk (slovom dvadsaťtisíc sedemstodvadsať slovenských korún) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.

6. Sťažnosti Š. T. vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 133/02-41 z 23. októbra 2002 prijal na ďalšie konanie sťažnosť Š. T. (ďalej len „sťažovateľ“) v časti týkajúcej sa namietaného porušenia práv podľa čl. 17 ods. 2, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 a ods. 3 písm. b) a c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaní Okresného súdu vo Svidníku (ďalej len „okresný súd“) vedenom pod sp. zn. 3 T 110/01, pričom vo zvyšnej časti ju odmietol.

Sťažnosť predstavujú podania sťažovateľa, resp. jeho právneho zástupcu, doručené ústavnému súdu 29. júla, 11. septembra, 18. októbra, 7. a 26. novembra 2002 vrátane príloh.

Návrh sťažovateľa na rozhodnutie vo veci samej (v prijatej časti), ktorý sformuloval jeho právny zástupca v podaní doručenom ústavnému súdu 18. októbra 2002, znel takto:

„A. Okresný súd vo Svidníku v konaní vo veci vedenej pod sp. zn. 3 T 110/01 porušil Š. T., trvalý pobyt S., prechodný pobyt P., t. č. vo výkone trestu odňatia slobody, v Ústave na výkon trestu odňatia slobody, R.,

právo o pozbavení slobody inak ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon, zaručené v čl. 17 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ...

právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom, zaručené čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky,

právo aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby aby sa mohol obhajovať sám, alebo prostredníctvom obhajcu, zaručené čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky

a právo na spravodlivé súdne konanie, zaručené v čl. 6 ods. 1 ods. 3 písm. b), písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd.

B. Priznáva Š. T., trvalý pobyt S., prechodný pobyt P., t. č. vo výkone trestu odňatia slobody, v Ústave na výkon trestu odňatia slobody, R., primerané finančné zadost'učinenie vo výške 50.000,- Sk.“

Sťažovateľ sa domáhal, aby ústavný súd rozhodol aj o opätovnom prejednaní jeho trestnej veci v jeho prítomnosti.

2. Sťažovateľ predovšetkým vytýkal okresnému súdu nezákonné, a tým aj neústavné konanie vedené pod sp. zn. 3 T 110/01 a odsúdenie v neprítomnosti rozsudkom č. k. 3 T 110/01-53 zo 14. januára 2002 (ďalej len „rozsudok zo 14. januára 2002“) na

nepodmienečný trest odňatia slobody, ktorý v súčasnosti vykonáva. Stalo sa tak napriek skutočnosti, že v mesiaci júl 2001, keď začal prechodne bývať v P., (ďalej len „adresa v P.“), toto vzdialenie z miesta trvalého bydliska oznámil vyšetrovateľovi obyčajnou listovou zásielkou (keďže bol toho názoru, že jeho trestná vec sa v tom čase nachádzala ešte v štádiu vyšetrovania).

Nebolo mu doručené predvolanie na oboznámenie s výsledkami vyšetrovania, obžaloba a ani predvolanie na hlavné pojednávanie na súd. O odsúdení v tomto konaní sa dozvedel až počas výkonu trestu odňatia slobody - uloženého mu v konaní vedenom na Okresnom súde Vranov nad Topľou (ďalej len „Okresný súd VT“) pod sp. zn. 1 T 288/01 - v Ústave na výkon trestu odňatia slobody v R. (ďalej len „ústav na výkon trestu“). Pritom trestná vec, ktorá skončila jeho odsúdením rozsudkom Okresného súdu VT č. k. 1 T 288/01-43 z 11. januára 2002 (ďalej len „rozsudok z 11. januára 2002“), prebiehala bez problémov a za jeho prítomnosti od prípravného konania až po odsúdenie (bol predvolávaný z adresy v P.).

Sťažovateľ tvrdil, že sa chcel zúčastniť konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 3 T 110/01 najmä preto, lebo sa necítil byť vinným, veril, že bude oslobodený, pričom súdu by vysvetlil, že k výpovedi pri svojom výsluchu v prípravnom konaní bol donútený občanmi MR, ktorým mal pomáhať prekročiť štátnu hranicu.

Okrem vyslovenia porušenia ním označených práv žiadal, aby mu bolo priznané primerané finančné zadosťučinenie ako náhrada nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch vo výške 50 000 Sk. Poukázal na trest odňatia slobody, ktorý vykonáva na základe rozsudku porušujúceho jeho ústavné práva a ustanovenia Trestného poriadku (ďalej len „TP“), pričom označená suma má zodpovedať nemajetkovej ujme, ktorá mu vznikla výkonom trestu od 20. júla do 20. októbra 2002.

Právny zástupca sťažovateľa v podaní, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 26. novembra 2002, požiadal v zmysle príslušných ustanovení vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov

za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška ministerstva spravodlivosti“), to znamená § 13 ods. 8, § 16, § 18, § 19 ods. 4 a § 20, aby mu boli priznané trovy za právne zastupovanie sťažovateľa v sume 20 000 Sk (5 úkonov právnej služby po 3 900 Sk plus režijný paušál 5-krát 100 Sk), náhradu za stratu času 80 Sk a náhradu za použitie osobného motorového vozidla 637 Sk, celkove 20 717 Sk (ak by mu ústavný súd nepriznal požadovanú sumu za použitie osobného motorového vozidla, uplatnil si náhradu cestovného za použitie hromadného dopravného prostriedku – autobusu v sume 124 Sk). Sťažovateľ trovy konania neuplatnil.

3. Okresný súd v písomných vyjadreniach z 2. októbra, 5. a 15. novembra 2002 nesúhlasil s tvrdeniami sťažovateľa a uviedol, že v konaní vedenom pod sp. zn. 3 T 110/01 nedošlo k namietanému porušeniu práv.

Zdôraznil predovšetkým, že pobyt sťažovateľa po tom, ako neprevzal na adrese trvalého bydliska predvolanie na hlavné pojednávanie stanovené na 27. jún 2001 (podľa oznámenia poštového doručovateľa sa mal odsťahovať bez udania adresy), sa nepodarilo zistiť ani za asistencie polície a ani napriek vydaniu príkazu na zatknutie a vyhlásenému pátraniu. Okresný súd preto ustanovil sťažovateľovi obhajcu, konal proti nemu na hlavnom pojednávaní 14. januára 2002 ako proti ušlému, pričom termín bol oznámený aj na vývesnej tabuli súdu. Zo spisového materiálu vyplývalo, že sťažovateľ bol dôvodne podozrivý zo stíhaného skutku, sám sa v prípravnom konaní priznal a na adrese trvalého bydliska prevzal aj predvolanie na oboznámenie s výsledkami vyšetrovania.

4. Sťažovateľ a okresný súd mali navzájom k dispozícii takmer všetky ich podania, ktoré im boli zaslané ústavným súdom a mohli k nim preto zaujať vlastné stanoviská. Pretože obaja súhlasili s upustením od konania verejného ústneho pojednávania vo veci samej a ústavný súd bol tiež názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, upustil od neho v zmysle § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a konal a rozhodol na neverejnom zasadnutí.

II.

1. Ústavný súd pri posudzovaní sťažnosti vychádzal z podaní sťažovateľa, okresného súdu a písomných podkladov (listín a spisov), ktoré mu zaslali, resp. ktoré si zadovážil sám. Významné sú predovšetkým obsahy trestných spisov okresného súdu sp. zn. 3 T 110/01 a Okresného súdu VT sp. zn. 1T 288/01.

2. Vo veci, ktorá bola právoplatne skončená v konaní okresného súdu sp. zn. 3 T 110/01, trestné stíhanie proti sťažovateľovi začalo a obvinenie pre skutok právne kvalifikovaný ako trestný čin nedovoleného prekročenia štátnej hranice podľa § 171a ods. 1 Trestného zákona (ďalej aj „TZ“) bolo vznesené uznesením vyšetrovateľa Okresného úradu vyšetrovania Policajného zboru Svidník sp. zn. ČVS: OUV-135/2001 z 28. apríla 2001.

Sťažovateľovi bolo toto uznesenie doručené osobne vyšetrovateľom pri jeho výsluchu ešte v ten istý deň, keď aj podpísal poštovú doručku. V zápisnici o výsluchu bolo na prvej strane ako trvalé bydlisko sťažovateľa uvedené „S., okr. M.“ a ako prechodné bydlisko „B., okr. B. B.“ (bez bližšej konkretizácie). Pri výsluchu však sťažovateľ okrem iného uviedol, že naposledy pracoval ako strážnik na PD B. v roku 1999, od tej doby je však bez pracovného pomeru. Zo správ zadovážených v prípravnom konaní od Okresného úradu M., Mestského úradu v S. a obce B. vyplýva, že sťažovateľ sa nezdržoval ani v S. a ani v B.

Po vykonaní a zadovážení dôkazov v prípravnom konaní mal mať sťažovateľ možnosť preštudovať 24. mája 2001 vyšetrovací spis (nedostavil sa) a 30. mája 2001 okresný prokurátor v S. podal naňho obžalobu na okresný súd.

Záznam o preštudovaní vyšetrovacieho spisu z 24. mája 2001 (č. l. 31) je však nespoľahlivý. Podľa neho mal byť o možnosti preštudovania spisu sťažovateľ vyrozumený 28. apríla 2001, pričom k záznamu je aj pripojená doručka podpísaná sťažovateľom v označený deň. Na doručke je však okrem trvalej adresy sťažovateľa uvedené len: „ČVS: OUV-135/2001 zoz. s výsl. vyš.“ Nielen z tohto údaja, ale ani zo samotného spisu nevyplýva, kde a presne kedy malo byť 24. mája 2002 oboznámenie s výsledkami

vyšetovania (žiadna listina potvrdzujúca takúto skutočnosť sa tam nenachádza). Je nepravdepodobné, že pri začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia 28. apríla 2002 mohol vyšetrovateľ už presne vedieť, kedy bude toto aj ukončené, a sťažovateľovi oznámiť presný čas oboznámenia s jeho výsledkami a možnosťou preštudovania vyšetrovacieho spisu. Napokon, hoci v zápisnici o výsluchu sťažovateľa z 28. apríla 2002 sú údaje o doručení mu uznesenia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia z toho istého dňa, nie je tam žiaden údaj o oznámení mu miesta a času na preštudovanie vyšetrovacieho spisu po skončení vyšetovania.

Ešte viac pochybností tu vniesol vyšetrovateľ, ktorý sa na žiadosť ústavného súdu písomne vyjadril úradným záznamom z 18. novembra 2002. Okrem iného uviedol, že „Po skončení vyšetovania menovanému bola vypísaná predvolanka na zoznámenie s výsledkami vyšetovania, ako aj poštová doručenka s návratkou, kde obvinenému bola vyšetrovateľom PZ určená lehota na zoznámenie sa s výsledkami vyšetovania PZ na deň 24. 5. 2002.“ Obsah spisu však tieto údaje vyšetrovateľa nepotvrďuje (nenachádza sa tam predvolanie na oboznámenie s výsledkami vyšetovania). Aj sťažovateľom podpísaná doručenka ohľadne označeného procesného úkonu je z 28. apríla 2002, keď začalo jeho trestné stíhanie a bolo mu vznesené obvinenie, a nie z obdobia po skončení vyšetovania, ako tvrdí vyšetrovateľ.

Vychádzajúc z týchto závažných pochybností možno usudzovať, že sťažovateľ nemal zabezpečenú možnosť byť oboznámený s výsledkami vyšetovania a preštudovať vyšetrovací spis po ukončení vyšetovania. S rezervou treba napokon brať aj tvrdenie vyšetrovateľa v jeho písomnom vyjadrení z 18. novembra 2002 popierajúcim, že by bol dostal od sťažovateľa nejakú listovú zásielku (sťažovateľ tvrdil, že v júli 2001 mu obyčajným listom oznámil zmenu svojho pobytu na adresu v P.).

Keďže po podaní obžaloby (30. mája 2001) sa okresnému súdu nepodarilo doručiť zásielky sťažovateľovi na trvalé bydlisko v S. a ani v B. a ani rôznymi spôsobmi zistiť skutočné miesto jeho pobytu, pričom neúspešný bol v tomto smere aj príkaz súdu na zatknutie sťažovateľa z 28. júna 2001, 2. januára 2002 mu ustanovil obhajcu a 14. januára

2002 konal na hlavnom pojednávaní proti nemu už ako proti ušlému v zmysle § 302 a nasl. TP. Tu ho po vykonaní dokazovania rozsudkom zo 14. januára 2002 uznal vinným zo spáchania stíhaného trestného činu a uložil mu nepodmienečný trest odňatia slobody v trvaní 20 mesiacov so zaradením pre výkon trestu do druhej nápravno-výchovnej skupiny. Rozsudok bol doručený okrem prokurátora iba ustanovenému obhajcovi, právoplatnosť nadobudol a vykonateľným sa stal 28. februára 2002, pričom sťažovateľ sa o tomto odsúdení dozvedel iba v ústave na výkon trestu počas výkonu trestu odňatia slobody v inej trestnej veci (v období od 20. februára do 20. júla 2002).

V priebehu pátrania po pobyte sťažovateľa sa okresný súd obrátil okrem iného listom z 11. decembra 2001 aj na „Odbor informatiky PPZ, ÚIS MV SR, Oddelenie prevádzky evidencií“ (ďalej len „odbor informatiky ministerstva vnútra“) so žiadosťou o informáciu, či sťažovateľ nie je trestne stíhaný na území Slovenskej republiky.

Dožiadaný orgán oznámil okresnému súdu listom zo 17. decembra 2001, ktorý mu bol doručený 3. januára 2002, nasledovné: „Vzhľadom na to, že v súčasnosti existuje len platná dohoda medzi Generálnou prokuratúrou SR a Prezídiom PZ SR zo dňa 29. 4. 1996 a táto výdaj informácií z EŠSK (evidenčno-štatistický systém kriminality) neumožňuje, a neexistuje iná dohoda medzi MS SR a MV SR, Oddelenie prevádzky evidencií ÚIS MV SR nie je oprávnené Vám vydať informácie z evidencie stíhaných osôb – „AVÍZO“. Tieto si vyžiadajte cestou príslušného Úradu vyšetrovania PZ alebo Obvodného oddelenia PZ, ktoré si potrebné údaje môže vyžiadať na počkanie telefonicky alebo faxom.“ V spise sa nenachádza žiaden dôkaz o tom, že by sa bol okresný súd obrátil na príslušný policajný orgán, tak ako mu bolo naznačené. Touto cestou sa mohol dopracovať k významným informáciám súvisiacim s konaním Okresného súdu VT vedeným pod sp. zn. 1 T 288/01.

3. V tejto veci bolo začaté trestné stíhanie a sťažovateľovi vznesené obvinenie pre skutok právne kvalifikovaný ako trestný čin porušovania domovej slobody podľa § 238 ods.1 TZ uznesením vyšetrovateľa Okresného úradu vyšetrovania Policajného zboru Vranov nad Topľou sp. zn. ČVS: OUV-358/VV-2001 z 28. septembra 2001. Sťažovateľovi bolo toto uznesenie doručené na adrese v P. 5. októbra 2001. Táto adresa bola označená ako

jeho prechodné bydlisko aj v zápisnici o jeho výsluchu ako obvineného 25. októbra 2001. Sťažovateľ sa v prípravnom konaní zúčastnil ešte rekonštrukcie 11. novembra 2001, na preštudovanie vyšetrovacieho spisu 21. novembra 2001 sa však nedostavil.

Obžaloba okresného prokurátora vo Vranove nad Topľou z 26. novembra 2001, ako aj trestný rozkaz Okresného súdu VT z 30. novembra 2001 mu boli doručené na adrese v P. 6. decembra 2001. Keďže okresný prokurátor podal proti trestnému rozkazu odpor a tento bol preto zo zákona zrušený, Okresný súd VT určil na 11. január 2002 hlavné pojednávanie. Sťažovateľ prevzal predvolanie naň na adrese v P. 27. decembra 2001. Hlavného pojednávania sa aj osobne zúčastnil. Rozsudkom z 11. januára 2002 bol uznaný vinným zo spáchania stíhaného trestného činu, za čo mu bol uložený nepodmienečný trest odňatia slobody v trvaní 5 mesiacov so zaradením pre výkon trestu do druhej nápravnovýchovnej skupiny. Rozsudok nadobudol právoplatnosť a vykonateľným sa stal ešte v ten istý deň. Sťažovateľ prevzal jeho písomné vyhotovenie na adrese v P. 18. januára 2002. Do výkonu trestu (v Ústave na výkon väzby v P.) bol predvedený 20. februára 2002, pričom od 5. marca až do 20. júla 2002 ho vykonával v Ústave na výkon trestu v R.

4. Sťažovateľ predložil ústavnému súdu aj „Zmluvu o poskytovaní starostlivosti v zariadení sociálnych služieb neštátneho subjektu podľa zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci“, ktorú uzavrel 1. augusta 2001 s Gréckokatolíckou diecéznou charitou v P., za účelom poskytovania mu sociálnej služby útulku v rozsahu § 30 citovaného zákona. Táto zmluva bola uzavretá spočiatku na dobu určitú od 1. do 31. augusta 2001 a potom obnovovaná v mesačných intervaloch, naposledy od 1. do 31. januára 2002.

Sťažovateľ tiež prehlásil, že v prípade prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody sa bude zdržiavať na vyššie označenej adrese v P.

III.

1. Sťažovateľ namietal, že v konaní okresného súdu vedenom pod sp. zn. 3 T 110/01 a rozsudkom zo 14. januára 2002 došlo z už vyššie uvedených dôvodov k porušeniu jeho

práv podľa čl. 17 ods. 2, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 1 a ods. 3 písm. b) a c) dohovoru.

Znenie označených ustanovení, významné z hľadiska sťažnosti, je nasledovné:

Článok 17 ods. 2 ústavy: Nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. ...

Článok 48 ods. 2 ústavy: Každý má právo, aby sa jeho vec ... prerokovala ... v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. ...

Článok 50 ods. 3 ústavy: Obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

Článok 6 ods. 1 dohovoru: Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo ... prejednaná nezávislým a nestranným súdom, ktorý rozhodne ... o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. ...

Článok 6 ods. 3 dohovoru: Každý, kto je obvinený z trestného činu, má tieto minimálne práva: ... b) mať primeraný čas a možnosti na prípravu svojej obhajoby;

c) obhajovať sa osobne alebo s pomocou obhajcu podľa vlastného výberu, alebo pokiaľ nemá prostriedky na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú; ...

2. Z čl. 17 ods. 2 ústavy vyplýva, že trestné stíhanie a pozbavenie slobody je možné - a teda aj ústavné - len z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. V prípade porušenia zákona ide potom aj o porušenie ústavy.

Konanie proti ušlému je v Trestnom poriadku upravené v druhom oddiele devätnástej hlavy (§ 302 až § 306; § 303 bol zrušený).

Podľa § 302 TP:

(1) Konanie podľa ustanovení tohto oddielu možno vykonať proti tomu, kto sa vyhýba trestnému konaniu pobytom v cudzine alebo tým, že sa skrýva.

(2) Proti osobe mladistvej toto konanie nemožno použiť.

Podľa § 304 TP obvinený musí mať v tomto konaní vždy obhajcu. Ten má rovnaké práva ako obvinený.

Podľa § 305 TP konanie pred súdom sa vykonáva podľa ustanovení tohto oddielu na návrh prokurátora, ktorý môže podať už v obžalobe, alebo i bez takého návrhu na základe opatrenia predsedu senátu.

Podľa § 306 TP:

(1) Všetky písomnosti určené pre obvineného sa doručujú iba obhajcovi.

(2) Predvolanie na hlavné pojednávanie a na verejné zasadnutie sa tiež vhodným spôsobom uverejní. Hlavné pojednávanie, prípadne verejné zasadnutie sa potom vykoná i v neprítomnosti obvineného, a to bez ohľadu na to, či sa obvinený o ňom dozvedel.

3. Zákonný dôvod konania proti ušlému je uvedený v § 302 ods. 1 TP (ide o osobu, ktorá sa vyhýba trestnému konaniu pobytom v cudzine alebo tým, že sa skrýva) a spôsob konania proti ušlému v § 304, § 305 a § 306 TP.

Úlohou ústavného súdu bolo v prvom rade posúdiť, či bol zákonný dôvod konania proti ušlému okresným súdom náležite zistený. Súdne konanie proti ušlému predstavuje závažný zásah najmä do práva obvineného obhajovať sa sám a dôvod pre takéto konanie musí byť preto súdom zisťovaný spôsobom uvedeným v § 2 ods. 5 TP.

Povinnosť náležitého zisťovania skutkového stavu veci patrí medzi základné zásady trestného konania. Podľa § 2 ods. 5 TP: „Orgány činné v trestnom konaní postupujú tak, aby bol náležite zistený skutkový stav veci, a to v rozsahu nevyhnutnom na ich rozhodnutie. S rovnakou starostlivosťou objasňujú okolnosti svedčiace proti obvinenému, ako aj

okolnosti, ktoré svedčia v jeho prospech, a v oboch smeroch vykonávajú dôkazy, nečakajúc na návrh strán. Priznanie obvineného nezavaruje orgány činné v trestnom konaní povinnosti preskúmať všetky okolnosti prípadu.“

Zo skutkových zistení uvedených v časti II odôvodnenia tohto nálezu vyplýva, že hoci okresný súd v záujme zistenia miesta pobytu sťažovateľa a jeho účasti na hlavnom pojednávaní vykonal početné úkony, nevykonal dožiadanie, ktoré bolo rozhodujúce. Keby bol požiadal o zistenie, či proti nemu nie je vedené iné trestné stíhanie v Slovenskej republike, napr. vyšetrovateľa, ktorý bol činný v trestnej veci sťažovateľa v prípravnom konaní, tak ako mu to odporučil odbor informatiky ministerstva vnútra v liste zo 17. decembra 2001, bol by zistil, že proti sťažovateľovi je vedené aj iné trestné konanie, ktoré sa už nachádza v súdnom štádiu na Okresnom súde VT pod sp. zn. 1 T 288/01. Tak by bol zistil aj miesto jeho pobytu na adrese v P., pričom potom by ho už nemohol považovať za osobu vyhýbajúcu sa trestnému konaniu pobytom v cudzine alebo skrývajúcu sa a konať ako proti ušlému. Zistené skutkové okolnosti nasvedčujú, že u sťažovateľa nešlo o ušlého. Navyše skutočnosť, že v rovnakom čase s ním jeden súd riadne konal a vo veci rozhodol, pričom druhý súd o ňom nevedel, nemala ísť v žiadnom prípade na jeho úkor. Zákonný dôvod konania proti ušlému v prípade sťažovateľa by teda okresný súd pri postupe v zmysle § 2 ods. 5 TP nezistil.

Do zákonného spôsobu konania proti ušlému patrí aj povinnosť súdu uvedená v § 306 ods. 2 TP, to znamená, že „predvolanie na hlavné pojednávanie sa tiež vhodným spôsobom uverejní“.

Hoci v spise okresného súdu sp. zn. 3 T 110/01 sa na č. 1. 48 nachádza pri vytýčení termínu hlavného pojednávania 2. januára 2002 na 14. január 2002 aj rukou písaný pokyn sudcu pre kanceláriu „termín na vývesnej tabuli (koná sa ako proti ušlému)“ a predseda okresného súdu v podaní z 2. októbra 2002 ústavnému súdu oznámil, že „termín hlavného pojednávania bol oznámený aj na vývesnej tabuli tunajšieho súdu“, v spise okresného súdu sa nenachádza dôkaz, že sa tak aj skutočne stalo. Okresný súd teda nepreukázal, že v konaní

proti sťažovateľovi ako proti ušlému si splnil vyššie označenú povinnosť vyplývajúcu z § 306 ods. 2 TP, týkajúcu sa zákonného spôsobu takéhoto konania.

4. Trestné konanie proti ušlému môže byť ústavne akceptované ako súladné s čl. 17 ods. 2 ústavy len vtedy, ak je vedené z dôvodu a spôsobom, ktoré sú ustanovené v TP.

Z princípu uvedeného v prvej vete čl. 17 ods. 2 ústavy vyplýva subjektívne právo každého nebyť trestne stíhaný alebo pozbavený slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon (nález ústavného súdu sp. zn. III ÚS 39/01 zo 4. júla 2001). V konaní okresného súdu vedenom pod sp. zn. 3 T 110/01 bol sťažovateľ trestne stíhaný ako ušlý napriek neexistencii zákonného dôvodu a navyiac pri pochybení v zákonom vyžadovanom postupe. Už takýmto samotným trestným stíhaním preto došlo k porušeniu jeho práva podľa čl. 17 ods. 2 ústavy. Na trestné stíhanie skončené právoplatným rozsudkom nadväzovalo pozbavenie osobnej slobody výkonom uloženého nepodmienečného trestu odňatia slobody. Pozbavenie osobnej slobody, ktoré nadväzuje na protiústavné trestné stíhanie, je samozrejme tiež nedôvodné a znamená ďalšie porušenie práva sťažovateľa podľa čl. 17 ods. 2 ústavy.

5. Vyššie analyzované procesné pochybenia okresného súdu znamenajúce porušenie práva sťažovateľa podľa čl. 17 ods. 2 ústavy logicky predstavujú aj porušenie ním namietaných práv podľa čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy a minimálnych práv obvineného podľa čl. 6 ods. 3 písm. b) a c) dohovoru, ktoré sú súčasťou práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (k obsahu práva na obhajobu pozri napr. nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 6/00 z 13. júla 2000).

6. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa ods. 2 cit. článku ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa ods. 3 cit. článku ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa ods. 4 cit. článku zodpovednosť toho, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, za škodu alebo inú ujmu nie je rozhodnutím ústavného súdu dotknutá.

Konanie o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb je bližšie upravené v § 49 až 56 zákona o ústavnom súde.

7. Na základe už uvedenej argumentácie ústavný súd v bode 1 výroku tohto nálezu vyslovil, že okresný súd v konaní vedenom proti sťažovateľovi ako proti ušlému pod sp. zn. 3 T 110/01 a rozsudkom zo 14. januára 2002 porušil jeho práva podľa čl. 17 ods. 2, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 1 a ods. 3 písm. b) a c) dohovoru.

Pretože právoplatný a vykonateľný rozsudok okresného súdu zo 14. januára 2002 je ústavne neakceptovateľný, ústavný súd ho zrušil, vec vrátil okresnému súdu, aby v nej znovu konal a rozhodol, a v rámci možného obnovenia stavu pred porušením mu tiež prikázal, aby sťažovateľa z výkonu uloženého nepodmienečného trestu odňatia slobody neodkladne prepustil na slobodu (bod 2 výroku nálezu).

Týmto nálezom ústavného súdu sa vec vracia do štádia po podaní obžaloby na sťažovateľa okresným prokurátorom vo S. Povinnosťou okresného súdu pri znovuprejednaní veci bude predovšetkým rešpektovať ústavné a zákonné zásady trestného konania, medzinárodné záväzky Slovenskej republiky a právny názor ústavného súdu v zmysle § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde.

8. Sťažovateľ požiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 50 000 Sk „ ... vzhľadom k tomu, že výkonom trestu má sťažovateľ obmedzenú osobnú slobodu a trest odňatia slobody v trvaní 20 mesiacov v II. nápravno-výchovnej skupine, vykonáva na základe rozsudku Okresného súdu vo Svidníku, vydanom v konaní 3 T 110/01, ktorým boli porušené ústavné práva sťažovateľa a ustanovenia Trestného poriadku. Sťažovateľ nastúpil výkon tohto trestu odňatia slobody dňom 20. 07. 2002. Dňom 20. 10. 2002 vykoná teda z trestu uloženého rozsudkom 3 T 110/01 Okresného súdu vo Svidníku, ktorým boli porušené ustanovenia trestného zákona, tri mesiace. Vzhľadom na dobu výkonu tohto trestu odňatia slobody, považuje sťažovateľ za primerané finančné zadosťučinenie 50.000,- Sk ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch“ (podanie doručené 18. októbra 2002).

Ústavný súd pri posudzovaní tejto žiadosti vychádzal zo záujmov ochrany ústavnosti a tiež zo zásad spravodlivosti, ktoré v tejto oblasti aplikuje Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu.

Záujmy ochrany ústavnosti v konaní o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ústavy spočívajú v tom, aby ústavný súd náležite preskúmal a posúdil námietky porušenia základných práv a slobôd a v prípade zistenia porušenia poskytol účinnú nápravu.

Ústavný súd zistil, že sťažovateľ utrpel nemajetkovú ujmu spočívajúcu predovšetkým v pocitoch neústavného a nezákonného odsúdenia a tiež následného výkonu trestu odňatia slobody.

Ústavný súd pre účinnú nápravu aj tejto nemajetkovej ujmy urobil toto:

a) vyslovil porušenie sťažovateľom namietaných práv nálezom vo veci samej;

b) zrušil právoplatný a vykonateľný rozsudok okresného súdu zo 14. januára 2002, vec mu vrátil, aby v nej znovu konal a rozhodol (pri rešpektovaní ústavných a zákonných zásad trestného konania, medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky a právneho názoru ústavného súdu), a tiež mu prikázal, aby sťažovateľa z výkonu uloženého nepodmienečného trestu odňatia slobody neodkladne prepustil na slobodu;

c) poskytol finančnú nápravu, lebo porušenie práv sťažovateľa nemožno v celej časti napraviť obnovením stavu pred porušením – postupy ústavného súdu pod bodom „a“ a bodom „b“ nemôžu byť samy osebe účinnou (primeranou a dostatočnou) nápravou – a preto je potrebné toto porušenie aj finančne kompenzovať.

V naznačenom kontexte a prihliadajúc na konkrétne okolnosti tohto prípadu možno potom sumu 20 000 Sk považovať za primerané finančné zadost'učinenie, pričom vo zvyšnej časti bolo sťažnosti nevyhovené (body 3 a 6 výroku nálezu).

9. Právny zástupca sťažovateľa požiadal, aby mu boli priznané trovy právneho zastúpenia v celkovej sume 20 717 Sk (pozri časť I/2 odôvodnenia tohto nálezu), pričom k podaniu pripojil aj fotokópiu technického preukazu k jeho osobnému motorovému vozidlu.

Pretože uplatnený nárok je založený na príslušných ustanoveniach vyhlášky ministerstva spravodlivosti, náležite špecifikovaný a nevznikli pochybnosti o jeho dôvode a výške (vrátane potreby použitia osobného motorového vozidla na účinnú právnu pomoc), bol uznaný v celom rozsahu so zaokrúhlením na celé slovenské desaťkoruny smerom nahor podľa § 25 označenej vyhlášky, a bolo rozhodnuté o jeho úhrade spôsobom uvedeným v bode 4 výroku tohto nálezu zo strany ústavného súdu, lebo právneho zástupcu sťažovateľovi sám ustanovil uznesením č. k. III. ÚS 133/02-25 z 19. septembra 2002.

10. Podľa § 148 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku, ktorý je v konaní ústavného súdu primerane aplikovateľný na základe § 31a zákona o ústavnom súde, štát má podľa výsledkov konania proti účastníkom právo na náhradu trov konania, ktoré platil, pokiaľ u nich nie sú predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov.

Ústavný súd zistil, že okresný súd porušil základné práva sťažovateľa, a preto tiež rozhodol, aby trovy právneho zastúpenia sťažovateľa, ktoré ústavný súd znáša, mu uhradil okresný súd spôsobom uvedeným v bode 5 výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. decembra 2002